

PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ CHO TRẺ MẪU GIÁO TRONG HOẠT ĐỘNG VUI CHƠI

Nguyễn Thị Hòa - Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Ngày nhận bài: 23/03/2019; ngày sửa chữa: 04/04/2019; ngày duyệt đăng: 08/04/2019.

Abstract: In the article, we build some of the tool concepts of research problems; present expressions of problem solving competency of preschool children in fun activities and factors affecting them; clarify fun activities as means and environment to create conditions, opportunities to develop problem solving competency for preschool children. From there, we give some requirements for preschool teachers in developing problem solving competency for preschool children in play activities.

Keywords: Preschool children, preschool teachers, problem solving competency, fun activities, development.

1. Mở đầu

Năng lực giải quyết vấn đề (GQVĐ) của trẻ mẫu giáo được hình thành và bộc lộ trong hoạt động vui chơi, nó là sản phẩm của hoạt động vui chơi và chịu sự ảnh hưởng của các yếu tố bẩm sinh-di truyền, môi trường, giáo dục và hoạt động cá nhân của trẻ [1].

Trong các hoạt động của trẻ mẫu giáo thì hoạt động vui chơi chiếm vị trí trung tâm, giữ vai trò hoạt động chủ đạo tạo ra những nét tâm lí mới có ảnh hưởng quyết định đến sự hình thành và phát triển nhân cách trẻ mẫu giáo, đồng thời là tiền đề cho hoạt động học tập ở lứa tuổi tiểu học. Hoạt động vui chơi tạo điều kiện và cơ hội thuận lợi cho trẻ mẫu giáo bộc lộ và phát triển năng lực, trong đó có năng lực GQVĐ [1]. Thông qua việc tổ chức hướng dẫn chơi, nhà giáo dục có thể tác động đến trẻ, tạo ra môi trường chơi đa dạng, thuận lợi giúp trẻ có được nhiều cơ hội để giải quyết các tình huống nảy sinh trong khi chơi.

Thực tiễn cho thấy, các giáo viên mầm non đã quan tâm đến việc hình thành và phát triển năng lực GQVĐ cho trẻ trong hoạt động vui chơi, tuy nhiên họ vẫn còn gặp nhiều khó khăn và lúng túng trong cách làm và điều này mất đi nhiều cơ hội cho trẻ có thể bộc lộ năng lực GQVĐ của mình khi chơi. Vì vậy, phát triển năng lực GQVĐ cho trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi là một nhiệm vụ quan trọng góp phần thực hiện mục tiêu giáo dục mầm non hiện nay ở nước ta.

Bài viết trình bày một số khái niệm; biểu hiện về năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi và các yếu tố ảnh hưởng đến nó; vai trò của hoạt động vui chơi với việc phát triển năng lực GQVĐ; từ đó, đề xuất những việc giáo viên mầm non cần thực hiện trong quá trình tổ chức hướng dẫn trẻ chơi nhằm phát triển năng lực GQVĐ cho trẻ.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm công cụ

* *Năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo:* Năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo chính là tổ hợp các thuộc tính tâm lí của cá nhân trẻ phù hợp với những yêu cầu đặc trưng của một hoạt động và đảm bảo cho hoạt động này đạt hiệu quả [2] và được hiểu là khả năng thực hiện hoạt động một cách có hiệu quả của trẻ mẫu giáo nhằm GQVĐ đã đặt ra trong hoạt động. Nó là sản phẩm của hoạt động, luôn gắn với một hoạt động cụ thể và chịu sự chi phối của các yếu tố bẩm sinh - di truyền, môi trường, giáo dục và hoạt động cá nhân.

* *Năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi:*

Năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi là tổ hợp các thuộc tính tâm lí của cá nhân trẻ phù hợp với những yêu cầu đặc trưng của hoạt động vui chơi và đảm bảo cho hoạt động vui chơi đạt hiệu quả; là khả năng thực hiện hoạt động vui chơi một cách có hiệu quả của trẻ nhằm giải quyết các vấn đề đặt ra cho trẻ trong hoạt động vui chơi. Như vậy, năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi chính là khả năng giải quyết những vấn đề xảy ra trong khi chơi của trẻ mẫu giáo một cách nhanh chóng và hiệu quả.

Vấn đề xảy ra hoặc nảy sinh trong khi chơi của trẻ có thể là các tình huống chơi, hoàn cảnh chơi, nhiệm vụ chơi, luật chơi, câu hỏi, lời đề nghị với trẻ hoặc những yêu cầu của hoạt động chơi đặt ra cho trẻ mà trẻ chưa có cách giải quyết; mang lại những khó khăn, trở ngại và đòi hỏi trẻ phải suy nghĩ, phải động não tìm cách giải quyết trong khi chơi [3]. Vấn đề nảy sinh trong khi chơi là yếu tố chủ quan, tức là trẻ có thể nhận thức được, có nhu cầu, mong muốn, điều kiện và khả năng giải quyết nó. Vấn đề đối với trẻ này nhưng không nhất thiết là vấn đề đối với trẻ khác.

GQVĐ trong hoạt động vui chơi chính là quá trình trẻ thực hiện một chuỗi các bước hoạt động của cá nhân (quá trình này diễn ra trong đầu trẻ) nhằm GQVĐ đã đặt ra cho trẻ trong khi chơi. Nó bao gồm các bước:

- Bước 1: Trẻ nhận biết và phát hiện được tình huống có vấn đề trong chơi.

Tình huống có vấn đề trong chơi là tình huống chơi phải thỏa mãn các điều kiện sau:

+ Phải bộc lộ mâu thuẫn giữa thực tiễn với trình độ hiện có của trẻ, trẻ ý thức được sự khó khăn trong tư duy hoặc hành động mà vốn kinh nghiệm sẵn có của trẻ chưa đủ để vượt qua, để khắc phục khó khăn này trong khi chơi.

+ Trẻ quan tâm, thích thú và mong muốn giải quyết.

+ Trẻ nhận thấy cần phải bổ sung, điều chỉnh, hoàn thiện thêm kiến thức, kỹ năng tham gia GQVĐ nảy sinh trong khi chơi.

+ Khởi dậy niềm tin vào khả năng của bản thân.

- Bước 2: Trẻ xác định bản chất của vấn đề.

- Bước 3: Trẻ tập trung suy nghĩ, đề xuất các ý tưởng GQVĐ đặt ra trong chơi (các giải pháp, cách GQVĐ đã đặt ra cho trẻ trong khi chơi).

- Bước 4: Trẻ lựa chọn và quyết định chọn cách giải quyết tốt nhất cho chơi (cách giải quyết tối ưu ở đây cần đáp ứng được tính khả thi, tính hiệu quả và có tác dụng khắc phục GQVĐ lâu dài trong hoạt động vui chơi).

- Bước 5: Trẻ thực hiện theo quyết định đã lựa chọn và đánh giá kết quả đạt được.

Để GQVĐ trong hoạt động vui chơi có kết quả đòi hỏi trẻ phải biết linh hoạt tiến hành từng bước nêu trên trong từng tình huống cụ thể.

* Phát triển năng lực GQVĐ cho trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi:

Phát triển năng lực GQVĐ cho trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi được hiểu là quá trình tác động sự phạm phù hợp của nhà giáo dục đến trẻ nhằm nâng cao khả năng GQVĐ cho trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi.

Trong khi chơi, trẻ mẫu giáo là chủ thể của hoạt động, là trung tâm của quá trình giáo dục còn giáo viên mầm non giữ vai trò là người tổ chức hướng dẫn trẻ chơi, tạo điều kiện, tạo cơ hội cho trẻ chơi, là người bạn hợp tác và trợ giúp trẻ khi cần thiết. Bodrova, E., - Leong, D. dựa trên lý thuyết về “vùng phát triển gần” L.X. Vygotsky đã khái quát vai trò của nhà giáo dục “là điểm tựa của trẻ, là người giúp đỡ trẻ, khai thác tiềm năng của trẻ hướng sự phát triển của trẻ tới “vùng phát triển gần nhất”. Nhà giáo dục nâng đỡ trẻ bằng cách giảm dần mức độ trợ giúp của mình khi nhận thấy trẻ có khả năng hơn trong việc tự điều khiển hoạt động của trẻ” [4].

Thông qua việc tổ chức hướng dẫn trẻ chơi, giáo viên mầm non có thể lựa chọn những tác động sự phạm phù hợp với đặc điểm của trẻ, đưa ra các vấn đề mới lạ, hấp dẫn lôi cuốn trẻ tham gia giải quyết. Nhờ có sự trợ giúp, động viên khích lệ của giáo viên mà trẻ cố gắng, nỗ lực huy động vốn kiến thức, kỹ năng chơi để tìm kiếm và lựa chọn cách giải quyết; tự tin đưa ra quyết định và tiến hành thực hiện giải quyết các vấn đề xảy ra trong quá trình chơi đạt kết quả. Việc trẻ thường xuyên tham gia giải quyết những vấn đề nảy sinh trong khi chơi đã thúc đẩy sự phát triển năng lực GQVĐ của trẻ.

2.2. Vai trò của hoạt động vui chơi đối với việc hình thành và phát triển năng lực giải quyết vấn đề của trẻ mẫu giáo

Chơi là một hoạt động tự lập của trẻ, chủ yếu nhằm thỏa mãn nhu cầu và hứng thú được chơi của trẻ, mang lại niềm vui cho trẻ. Hoạt động chơi của trẻ mẫu giáo mang tính tự do, tự nguyện, sáng tạo, tự điều khiển và mang tính kí hiệu tượng trưng. Chơi được coi là phương tiện giáo dục và phát triển toàn diện nhân cách trẻ mẫu giáo nói chung và phát triển năng lực GQVĐ cho trẻ mẫu giáo nói riêng có hiệu quả. Trong khi chơi, trẻ mẫu giáo có thể tự mình đưa ra ý tưởng chơi, tự mình tìm kiếm các phương tiện và điều kiện cần thiết để thực hiện dự định chơi của mình. Trong trò chơi, trẻ không bị áp đặt và phụ thuộc vào người lớn, trẻ được tự do chơi theo ý thích của mình, trẻ được phép tự mình đối đầu với những thách thức, khó khăn, tự mình giải quyết những tình huống, những hoàn cảnh xảy ra trong quá trình chơi. Chính điều này thúc đẩy trẻ nỗ lực tìm kiếm phương tiện, lựa chọn, đưa ra quyết định và tiến hành thực hiện các phương án GQVĐ trẻ gặp phải trong khi chơi.

Chơi mà trung tâm là trò chơi đóng vai theo chủ đề là loại trò chơi do trẻ tự nghĩ ra. Trong trò chơi này, thông qua việc đóng vai người lớn trẻ mô phỏng lại cuộc sống sinh hoạt và lao động của họ. “Trong khi chơi những trò chơi đóng vai, trẻ phải gặp các tình huống, hoàn cảnh có vấn đề và trẻ phải cùng nhau đương đầu giải quyết. Việc trẻ cùng nhau bàn bạc, thảo luận tìm kiếm cách giải quyết và thực hiện giải quyết những tình huống nảy sinh trong các trò chơi đóng vai thú vị càng làm cho trẻ có hứng thú và cố gắng làm cho trò chơi ngày càng vui hơn, thú vị hơn” [5].

Khi tham gia đóng các vai chơi, trẻ như một “người nghệ sĩ”, chúng thỏa sức tưởng tượng và phát huy tính sáng tạo của mình. “Trong vai nghệ sĩ, trẻ cố gắng hành động đóng vai sao chân thực nhất và để làm được điều này trẻ luôn có nhiều ý tưởng cho vai chơi, nỗ lực tìm kiếm cách giải quyết những tình huống chơi mới mẻ, hấp dẫn nhưng đầy thách thức với chúng” [6]. Để thực hiện ý tưởng của mình cũng như giải quyết những tình huống khó khăn xuất hiện trong trò chơi bắt buộc trẻ

phải suy nghĩ tìm kiếm phương tiện và cách thức để giải quyết ổn thỏa.

Có nhiều loại trò chơi mẫu giáo, chính sự đa dạng về thể loại và có thể chơi dưới nhiều hình thức khác nhau đã tạo ra môi trường chơi phong phú, hấp dẫn với trẻ kích thích trẻ tham gia chơi. Trẻ thích thú, hưng phấn khi được trải nghiệm trong các trò chơi khác nhau và như thế mọi việc xảy ra trong khi chơi đều rơi vào “tâm ngấm” của trẻ, khiến trẻ quan tâm và mong muốn được chơi, được khám phá, được giải quyết những vấn đề nảy sinh trong các trò chơi của mình.

Trong các trò chơi đều có luật chơi, đó là những quy định chặt chẽ trẻ phải tuân thủ và muốn thực hiện đúng luật chơi trẻ phải cố gắng suy nghĩ, lựa chọn tìm cách giải quyết tốt nhất để thực hiện nhiệm vụ chơi được giao, từ đó đạt được kết quả mong muốn. “Luật chơi là quy tắc bắt buộc trẻ phải tuân thủ. Luật chơi yêu cầu trẻ thực hiện những nhiệm vụ chơi, cách chơi mà trò chơi đòi hỏi và muốn thực hiện đúng luật chơi trẻ càng phải cố gắng tìm kiếm cách giải quyết tối ưu” [3]. Một trong những trò chơi mà luật chơi có ảnh hưởng quyết định đến kết quả chơi của trẻ là trò chơi học tập (trò chơi trí tuệ). Trong trò chơi học tập bắt buộc trẻ phải giải quyết nhiệm vụ học tập (nhiệm vụ nhận thức) dưới hình thức chơi vui vẻ và điều này làm cho trẻ phải nỗ lực tìm cách giải quyết nhiệm vụ chơi đã đặt ra “trẻ tập trung suy nghĩ, huy động vốn kiến thức, kĩ năng để thực hiện nhiệm vụ và điều đó làm cho trẻ hiểu biết sâu sắc hơn cũng như biết vận dụng kiến thức đã biết vào trò chơi” [7]. Chẳng hạn như khi trẻ chơi với những trò chơi toán học bắt trẻ phải tư duy, động não và tìm kiếm phương tiện thực hiện bài toán đặt ra. Thông qua việc chơi - học trẻ không những chỉ lĩnh hội được một số biểu tượng toán học sơ đẳng (về số lượng, về các hình vuông, tròn, tam giác, trẻ biết định hướng trong không gian lấy bản thân làm mốc và vật khác làm mốc) mà còn học cách GQVĐ gặp phải trong khi chơi “thông qua việc giải quyết các tình huống gặp phải trong khi tham gia chơi, trẻ lĩnh hội được một số biểu tượng toán học sơ đẳng như biểu tượng về số lượng, về kích thước, hình dạng của đồ vật” [8].

Khi tham gia chơi, trẻ biết nhận xét đánh giá kết quả, biết phân tích cái gì đã làm tốt, cái gì làm chưa tốt để ngày mai cố gắng làm tốt hơn nữa, chơi vui hơn nữa. Từ đây, trẻ càng tích cực, chủ động bổ sung, điều chỉnh và hoàn thiện thêm vốn kinh nghiệm và kĩ năng để tiếp tục tham gia giải quyết những vấn đề nảy sinh tiếp theo trong khi chơi. Việc giải quyết liên tiếp những vấn đề xuất hiện trong khi chơi đã tạo động lực thúc đẩy trẻ ngày càng biết cách tìm kiếm các giải pháp tốt hơn, biết lựa chọn và tự mình đưa ra quyết định chọn cách giải quyết tối ưu đảm bảo tính khả thi, tính linh hoạt và hiệu quả trong khi chơi.

Điều đó giúp trẻ trở nên tự tin vào khả năng của bản thân, trẻ phát triển hơn thông qua các trò chơi.

Có thể nói rằng, hoạt động vui chơi là điều kiện, phương tiện và môi trường hoạt động thuận lợi cho sự hình thành và phát triển năng lực chung trong đó có năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo.

2.3. Biểu hiện năng lực giải quyết vấn đề của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi

- *Nhận biết và phát hiện được tình huống có vấn đề trong khi chơi:* Năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo được hình thành và biểu hiện tương đối rõ nét trong hoạt động vui chơi. Trong khi tham gia vào các trò chơi, trẻ thường gặp phải rất nhiều vấn đề xảy ra như: xuất hiện hoàn cảnh chơi hấp dẫn nhưng trẻ chưa biết cách giải quyết như thế nào, nảy sinh tình huống chơi mới, nảy sinh ý tưởng chơi mới, nhiệm vụ chơi, luật chơi đòi hỏi ngày càng khó hơn, phức tạp hơn; trò chơi đòi hỏi phải có thêm các “vai chơi”, mở rộng nội dung và chủ đề chơi, lựa chọn không gian chơi, cần đồ vật thay thế, bổ sung đồ dùng đồ chơi để thực hiện dự định chơi,... Tất cả những vấn đề này trẻ mẫu giáo đều có thể nhận biết và phát hiện được trong khi chơi; trẻ hiểu được chúng đang gặp phải những tình huống có vấn đề, trẻ cũng ý thức được sự khó khăn mà những vấn đề mang lại cho trẻ. Xuất hiện sự mâu thuẫn giữa thực tiễn và khả năng thực của trẻ trong hoạt động vui chơi khiến cho trẻ thấy cần phải bổ sung, hoàn thiện thêm kiến thức, kĩ năng chơi cần thiết để tham gia GQVĐ nảy sinh đang yêu cầu chúng phải giải quyết. Trẻ tự tin vào khả năng của bản thân và mong muốn được tham gia giải quyết cùng các bạn chơi. Như vậy, trẻ mẫu giáo có thể nhận biết và phát hiện được tình huống có vấn đề trong khi chơi và đây là một trong những biểu hiện chính về năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi.

- *Mong muốn GQVĐ nảy sinh trong khi chơi:* Trẻ thường hay quan tâm đến những vấn đề liên quan đến trò chơi của mình hoặc là những vấn đề xảy ra trong quá trình chơi cùng các bạn trong nhóm chơi; vì vậy, chúng luôn mong muốn được tự mình hoặc cùng với các bạn cùng chơi giải quyết nhằm thực hiện tốt các nhiệm vụ, yêu cầu đã đặt ra trong trò chơi. Trẻ quan tâm và có mong muốn được GQVĐ nảy sinh trong khi chơi. Trước hết, trẻ mẫu giáo luôn luôn có nhu cầu được chơi, được bắt chước, được làm như người lớn và các vấn đề xảy ra trong khi chơi đều mang lại sự háo hức, sự thỏa mãn thúc đẩy trẻ khám phá, tìm kiếm cách giải quyết làm cho cuộc chơi càng ngày càng thú vị hơn. Các vấn đề xảy ra trong quá trình chơi đều có thể rơi vào “tâm ngấm” của trẻ, khơi dậy sự chú ý, sự quan tâm của chúng và trẻ mong muốn được giải quyết, được thử sức mình ở những tình huống khó khăn, đòi hỏi sự cố gắng nỗ lực hết mình để hoàn thành nhiệm vụ mới, tình huống mới

mà trò chơi yêu cầu. Quan tâm và mong muốn GQVĐ nảy sinh trong khi chơi chính là một nét đặc trưng, một biểu hiện rõ nét về năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi.

- *Tìm kiếm, đề xuất các ý tưởng để GQVĐ:*

Một biểu hiện nữa của năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi chính là sự tập trung suy nghĩ, tìm kiếm và đề xuất các ý tưởng để GQVĐ đặt ra cho trẻ trong khi chơi. Với mong muốn giải quyết được những vấn đề mình quan tâm, trẻ tập trung suy nghĩ, huy động cả về trí tuệ, tinh thần và thể chất để kiếm tìm và đưa ra các phương án giải quyết khác nhau nhằm đáp ứng được yêu cầu, đòi hỏi của trò chơi.

Trẻ biết tự lựa chọn phương án giải quyết tốt nhất cho trò chơi và đưa ra quyết định cuối cùng. Việc tự cân nhắc, lựa chọn cách giải quyết phù hợp và đưa ra quyết định mang tính khả thi và hiệu quả trong khi chơi cũng là một biểu hiện cơ bản về năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi. Nó thể hiện được tính độc lập, tính tự tin và sự quyết đoán của trẻ trong hoạt động chơi.

- *Tiến hành GQVĐ:* Biểu hiện quan trọng nhất của năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi chính là việc trẻ tiến hành thực hiện theo quyết định đã lựa chọn, trẻ tiến hành GQVĐ đặt ra trong khi chơi một cách nhanh chóng, có hiệu quả. Trẻ là chủ thể trong quá trình thực hiện hoạt động. Khi tiến hành GQVĐ này nảy sinh trong khi chơi, trẻ vẫn cần sự giúp đỡ kịp thời đúng lúc, đúng chỗ của nhà giáo dục.

- *Đánh giá kết quả thực hiện GQVĐ:* Một biểu hiện nữa về năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi của phải nói đến chính là trẻ mẫu giáo biết đánh giá kết quả thực hiện. Mặc dù trẻ mẫu giáo có thể đưa ra nhận xét, đánh giá về kết quả GQVĐ của mình, của nhóm bạn trong các trò chơi song còn gặp khó khăn trong việc đánh giá và tất nhiên vẫn cần sự trợ giúp của người lớn.

Có thể nói rằng, mỗi đứa trẻ là một cá nhân riêng biệt, đều có những đặc điểm cá nhân khác nhau, vì thế năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi ở các mức độ khác nhau nhưng đều có chung một số biểu hiện kể trên.

2.4. Các yếu tố ảnh hưởng đến sự hình thành và phát triển năng lực giải quyết vấn đề của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi

- Bẩm sinh - di truyền là tiền đề vật chất, là điều kiện hình thành năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi. Trẻ chỉ có thể chơi được khi có bộ não phát triển bình thường, các vấn đề trẻ cần GQVĐ trong khi chơi đều do não bộ điều khiển thực hiện. Ví dụ, một đứa trẻ có tư chất, có tư duy tốt thì nó có thể nhanh chóng giải quyết được các vấn đề xảy ra trong khi chơi. Khi có

nhu cầu, mong muốn được chơi, trẻ sẽ cố gắng hết mình, tập trung suy nghĩ, nỗ lực vượt qua khó khăn để giải quyết nhanh chóng có kết quả những vấn đề trẻ gặp phải trong khi chơi, hoàn thành nhiệm vụ đặt ra trong trò chơi một cách tốt nhất. Nhu cầu, hứng thú chơi của trẻ là động lực thúc đẩy trẻ chơi, làm nền cho việc phát triển năng lực GQVĐ của trẻ trong hoạt động vui chơi.

- Môi trường giữ vai trò quan trọng trong sự hình thành và phát triển năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi. Nhờ có môi trường mà có thể định hướng, điều chỉnh hành vi, thái độ và nhận thức của cá nhân trẻ cho phù hợp trong hoạt động chơi. Môi trường chơi làm nảy sinh ý tưởng chơi, kích thích trẻ tìm kiếm bạn cùng chơi, các phương tiện thực hiện được dự định chơi của mình. Trong quá trình thực hiện trò chơi, trẻ gặp nhiều vấn đề cần phải giải quyết. Trẻ nhận biết được hoàn cảnh, tình huống, nhiệm vụ và yêu cầu của trò chơi có vấn đề; trẻ quan tâm và mong muốn được giải quyết những vấn đề nảy sinh, chú ý thức được sự khó khăn phải đối mặt và mạnh dạn tìm kiếm cách giải quyết, lựa chọn và đưa ra quyết định chọn cách giải quyết tốt nhất, đồng thời cố gắng huy động trí tuệ, tinh thần và thể chất để GQVĐ đặt ra trong hoạt động chơi của trẻ.

- Hoạt động cá nhân trẻ giữ vai trò quyết định trong sự hình thành và phát triển năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo. Tham gia tích cực vào hoạt động chơi, trẻ được chơi, được trải nghiệm trong các trò chơi khác nhau, qua đó giúp trẻ có nhiều cơ hội trải nghiệm, được thực hành luyện tập giải quyết các vấn đề xảy ra trong khi chơi và đây chính là cơ hội, điều kiện thuận lợi cho trẻ được bộc lộ và phát triển năng lực GQVĐ.

- Nhà giáo dục với tư cách là “thang đỡ, điểm tựa” của trẻ, là người tổ chức hướng dẫn trẻ chơi, tạo điều kiện, cơ hội thuận lợi cho trẻ bộc lộ và phát triển năng lực GQVĐ trong hoạt động vui chơi. Nhờ có sự trợ giúp và cùng hợp tác của nhà giáo dục với trẻ trong các loại trò chơi, trẻ tự tin vào bản thân và làm chủ cuộc chơi của mình, tự mình tìm cách giải quyết các vấn đề nảy sinh trong khi chơi.

Có thể nói, năng lực GQVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi được hình thành và phát triển nhờ các tố chất sẵn có, môi trường hoạt động, nhà giáo dục cũng như hoạt động tích cực của cá nhân trẻ.

2.5. Một số yêu cầu đối với giáo viên mầm non trong việc phát triển năng lực giải quyết vấn đề cho trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi

- Giáo viên phải coi nhiệm vụ phát triển năng lực GQVĐ cho trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi là việc làm cần thiết hiện nay. Giáo viên cần nhận thức được đúng vai trò của hoạt động vui chơi trong việc phát triển

năng lực QCVĐ cho trẻ mẫu giáo, từ đó quan tâm đến việc tổ chức cho trẻ được chơi thường xuyên ở trường mầm non.

- Tích cực sử dụng hoạt động chơi làm phương tiện, môi trường phát triển năng lực QCVĐ cho trẻ mẫu giáo. Phải “lấy trẻ là trung tâm trong hoạt động vui chơi”, đảm bảo tính tự do, tự nguyện của trẻ trong hoạt động vui chơi; cho trẻ được chơi theo nhu cầu, theo hứng thú, ý thích của trẻ và người lớn không được áp đặt trẻ chơi, không chơi hộ trẻ, không làm thay trẻ trong khi trẻ chơi.

- Giáo viên giữ vai trò là “thang đỡ, điểm tựa” của trẻ, là người tổ chức hướng dẫn trẻ chơi, tạo điều kiện và cơ hội cho trẻ chơi và trợ giúp khi cần thiết.

- Những tác động sư phạm của giáo viên phải đảm bảo tính phát triển của hoạt động vui chơi, đồng thời hướng đến việc tạo ra các vấn đề trẻ quan tâm và mong muốn được giải quyết, kích thích trẻ tìm kiếm cách giải quyết những vấn đề này trong khi chơi:

+ Xây dựng môi trường chơi (tận dụng không gian chơi, sử dụng đồ dùng, đồ chơi thay thế, sử dụng đồ vật thật, tạo dựng mối quan hệ thân tình giữa cô với trẻ, giữa trẻ với nhau,...) làm nảy sinh ý tưởng chơi mới, tạo ra các tình huống, hoàn cảnh đa dạng mang tính có vấn đề cho trẻ được thử sức giải quyết theo nhiều cách khác nhau.

+ Thường xuyên tạo điều kiện và cơ hội cho trẻ được chơi, được trải nghiệm trong nhiều loại trò chơi khác nhau; cung cấp làm giàu vốn kinh nghiệm cho trẻ; tăng dần độ khó, sự phức tạp và sự mới lạ trong các loại trò chơi, tăng cường tạo ra những hoàn cảnh chơi hấp dẫn, những tình huống chơi có vấn đề đòi hỏi trẻ phải tập trung suy nghĩ và cố gắng tìm cách thực hiện đạt kết quả.

+ Tăng cường sử dụng các câu hỏi, lời đề nghị, lời gợi ý, mách bảo, tạo ra các tình huống và hoàn cảnh chơi hấp dẫn có vấn đề, động viên, khích lệ ủng hộ khi trẻ đưa ra các ý tưởng, dự định chơi mới lạ, kích thích nhu cầu và hứng thú chơi cho trẻ làm cho trò chơi ngày càng thú vị hơn.

3. Kết luận

Năng lực QCVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi là khả năng thực hiện hoạt động vui chơi một cách có hiệu quả của trẻ nhằm QCVĐ đã đặt ra.

Năng lực QCVĐ của trẻ mẫu giáo được hình thành và phát triển trong hoạt động vui chơi. Phát triển năng lực QCVĐ của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi cần quan tâm và khai thác các yếu tố ảnh hưởng đến nó như bẩm sinh - di truyền, môi trường, nhà giáo dục và hoạt động cá nhân trẻ. Giáo viên mầm non là “thang đỡ, điểm tựa” của trẻ, là người tổ chức hướng dẫn trẻ chơi, tạo điều kiện, cơ hội thuận lợi cho trẻ bộc lộ và phát triển năng lực QCVĐ trong hoạt động vui chơi.

Tài liệu tham khảo

- [1] Nguyễn Thị Hòa (tái bản 2017). *Giáo dục tích hợp ở bậc học mầm non*. NXB Đại học Sư phạm.
- [2] V. Okon (1976). *Những cơ sở dạy học nêu vấn đề*. NXB Giáo dục.
- [3] Đ.V. Mendgietskaja (1979). *Giáo dục trẻ trong trò chơi* (nguyên bản tiếng Nga). NXB Giáo dục Matxcova.
- [4] Bodrova, E., - Leong, D. (2007). *Tools of the mind: A Vygotskian approach to early childhood education* (2nd ed.). New York: Pearson Prentice Hall.
- [5] Ramani, G. - Brownell, C.A (2014). *Preschoolers' cooperative problem solving: Integrating play and problem solving*. Journal of Early Childhood Research, Vol. 12 (1), pp. 92-108.
- [6] Johnson, S. C. - Shimizu, Y. A. - Ok, S. (2007). *Actors and actions: The role of agent behavior in infants' attribution of goals*. Cognitive Development, Vol. 22, pp. 310-322.
- [7] Nguyễn Thị Hòa (tái bản, 2018). *Giáo dục học mầm non*. NXB Đại học Sư phạm.
- [8] Charlesworth, R., - Leali, S. A. (2012). *Using problem solving to assess young children's mathematics knowledge*. Early Childhood Education Journal, Vol. 39, pp. 373-382.
- [9] Lindeman, M. - Harakka, T., - Keltikangas - Järvinen, L. (1997). *Aggression, prosociality and withdrawal as social problem-solving strategies in adolescence*. J. Youth Adolesc, Vol. 26, pp. 339-351.
- [10] Youngquist, J., - Pataray-Ching, J. (2004). *Revisiting "play": Analyzing and articulating acts of inquiry*. Early Childhood Education Journal, Vol. 31(3), pp. 171-178.

KÍNH MỜI BẠN ĐỌC ĐẶT MUA TẠP CHÍ GIÁO DỤC NĂM 2019

Tạp chí Giáo dục ra 1 tháng 2 kì, đặt mua thuận tiện tại các bưu cục địa phương, (Mã số C192) hoặc đặt mua trực tiếp tại Tòa soạn (số lượng lớn) theo địa chỉ: **TẠP CHÍ GIÁO DỤC, Số 4 Trịnh Hoài Đức, quận Đống Đa, Hà Nội.**

Kính mời bạn đọc, các đơn vị giáo dục, trường học đặt mua **Tạp chí Giáo dục năm 2019**. Mọi liên hệ xin gửi về địa chỉ trên hoặc liên lạc qua số điện thoại: 024.37345363; Fax: 024.37345363.

Xin trân trọng cảm ơn.

TẠP CHÍ GIÁO DỤC